

8. Маслова В.А. Онтологические аспекты экспрессивности текста / В. А. Маслова // Принципы и методы исследования в филологии: Конец XXв. Сб. ст. научно-методического семинара "TEXTUS". – Вып. 6. – СПб. – Ставрополь: Изд-во СГУ, 2001. – С.285-287.

9. Буренина Н.В. Диалог и эмотивная функция языка / Н. В. Буренина // Диалог о диалоге: Межвуз. сб. науч. тр. Саранск: Изд-во Мордовского ун-та, 1991. – С.28-35.

УДК: 371:881.111.1

ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПИСЬМОВОГО МОВЛЕННЯ: ХРОНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗНАЧЕННЯ

Т.О. Струкевич, Н.Ю. Іщук

Анотація. У статті розглянуто різні підходи, що застосовувалися і застосовуються до навчання іншомовного письмового мовлення, а саме: директивний підхід, текстуальний підхід та процесуальний підхід. Висвітлено їх значення для навчання іншомовного письмового мовлення та їх хронологічний розвиток.

Ключові слова: директивний підхід, процесуальний підхід, текстуальний підхід.

Вступ. Сучасна увага до навчання писемного мовлення є цілком обґрунтованою з огляду на цілий ряд обставин: 1) бурхливий розвиток комунікаційно-інформаційних технологій забезпечує суспільству сучасні засоби спілкування; 2) навчання іноземної мови сьогодні потребує використання писемного мовотворення не тільки як засобу вдосконалення мовленнєвих умінь, але і як способу спілкування за допомогою мережі Інтернет. Цей якісно новий різновид комунікації став складовою повсякдення [1, 10].

Тому розвиток умінь мовленнєвої писемної комунікації є метою навчання іноземних мов і потребою сучасного суспільства, а розроблення нової ефективної методики навчання іншомовного писемного спілкування з урахуванням педагогічних можливостей її реалізації – нагальним завданням.

Особливості процесу породження письмового мовлення допомагають розвивати відчуття мови. Письмо є одним з найважливіших каналів пізнання іноземної культури, знання якої є необхідними для формування комунікативної компетенції на іноземній мові.

Методична перевага використання письмового мовлення на уроках з іноземної мови виявляється в тому, що письмові завдання дозволяють включити у роботу одразу увесь клас. До того ж учні, особливо інтроверти, мають гарну нагоду для реалізації свого творчого потенціалу й отримання впевненості у своїх силах [1, 26].

Мета статті полягає у дослідженні підходів, що використовувалися для навчання іншомовного письмового мовлення, розкритті їхнього значення та практичного застосування.

Виклад основного матеріалу. Вивчення сучасної зарубіжної методичної літератури дозволяє прийти до висновку про те, що методика викладання іноземних мов базується переважно на трьох загальних підходах до навчання письмового мовлення іноземною мовою: директивний, текстуальний та процесуальний. Названі підходи відображають розвиток методики навчання іншомовного письмового мовлення, а також частково й методики викладання іноземних мов за останні сорок років [2].

Найбільший внесок у формування названих підходів зробили лінгвісти-дослідники П.Р. Портман, Б. Каст, Ф. Германнс. Опіраючись на їхні роботи, ми й здійснюватимемо характеристику підходів до навчання іншомовного письмового мовлення.

Першим у методиці сформувався директивний підхід до навчання іншомовного письмового мовлення (*direktiver Ansatz; gelenktes Schreiben*). Цей підхід означає жорстке управління писемно-мовленнєвою діяльністю учнів з боку викладача і формування писемно-мовленнєвих навичок і вмінь

учнів у поступовому розвитку. Він розпочинається виявленням звуко-буквених відповідностей конкретної мови (notation), продовжується використанням різноманітних орфографічних вправ (spelling), репродуктивного репродуктивно-продуктивного характеру. Такі вправи зосереджені насамперед на формуванні умінь та навичок трансформування заданих структур (writing practice). Вершиною даного підходу є оволодіння продуктивними видами письма, як правило, твором (composition) [3, 204-205].

Даний підхід до навчання іншомовного письмового мовлення набув свого оформлення у 1968 р. завдяки напрацюванням американської методистки У.М.Ріверс. З її погляду, вміння висловлювати думки в письмовій формі може бути сформоване лише на доволі високих етапах вивчення іноземних мов, коли рівень знань учнів дозволяє задіювати продуктивні види письма [4, 23].

Ряд інших прихильників директивного підходу, серед них, наприклад, А.Бушендорф, зосереджують свої дослідницькі зусилля на двох останніх етапах процесу формування навичок та умінь письмового мовлення (writing practice and composition). Вони пропонують навчати учнів іншомовного письмового мовлення за допомогою тексту-зразка (Modelltext). Такий текст має виконувати функцію ланки зв'язку між двома якісними рівнями оволодіння письмовим мовленням – репродуктивним та продуктивним письмом. Під керівництвом учителя учні аналізують зміст і структуру тексту-зразка, виконують на його основі лексичні та граматичні вправи, відтворюють текст у заданих формах. Наприклад: резюме, переказ від іншої особи) і, на завершення, пишуть твір за уже знайомою чи подібною темою [2].

Наступним етапом і одночасно підходом до навчання іншомовного письмового мовлення став текстуальний підхід (textlinguistischer Ansatz; kommunikativ-pragmatisches oder funktionales Schreiben в термінології Ф.Германса). Найвидатнішими представниками цього підходу є А.Пінкас, Г.-Е.Піфо, Й.Тідеман, М.Лібер та ін. Вони розглядають іншомовне письмове мовлення як цілеспрямовану продуктивну діяльність, підсумком якої є власний оригінальний текст. За їхньою методикою предметом навчання іншомовного письмового мовлення є логіко-композиційні структури різних за комунікативною метою типів текстів (Textsorten), а також мовні засоби їх вираження (аргументації, способи зв'язку, вираження комунікативного наміру, топікальні ланцюжки, ідіоматичні вирази і т.п.) [5].

Як наслідок учні отримують знання того, що робить текст текстом, і разом з тим формують навички й уміння писемного висловлювання думок іноземною мовою. Сутність даного підходу виявляється також і в тому, що навчання іншомовного письмового мовлення має достатньо чітко виражений професійно спрямований характер, як і навчання іноземної мови загалом. Водночас підхід підпорядкований справі формування насамперед тих умінь, які стануть потрібними учням у справі вибору майбутньої професійної діяльності. Не менш вагоме значення має добирання текстового матеріалу для студентів, які уже чітко визначилися з майбутнім фахом. Наприклад, студенти спеціальності "Wirtschaftsdeutsch" або "Business English" мають оволодіти такими типами текстів як реферат, відгук, висновки, резюме, протокол, рекламний проспект та ін. Вагомо наголосити, що розробники даного підходу вважають обов'язковим вивчення не лише логіко-композиційної структури текстів, але і їх функцій.

Процесуальний підхід до навчання іншомовного письмового мовлення (prozessorientierter Ansatz) виявив рішучий поворот лінгвістів-методистів від результату письма як предмета навчання іншомовного письмового мовлення до процесу письма, від тексту до автора тексту, від установки на вивчення нового мовного матеріалу до ефективного застосування вже наявних мовних знань. Основним об'єктом уваги згідно з цим підходом є автор тексту і те, як протікає процес написання. На передній план виноситься зміст тексту, а мовна форма розглядається як засіб передачі змісту. Під час оцінювання роботи до уваги береться і кінцевий продукт, і ті зміни, які учень вніс у текст упродовж роботи [4, 24].

До змісту навчання іншомовного письмового мовлення включають не лише і не виключно

структури окремих текстів та мовні засоби їх вираження. Основну увагу звертають на основні, загальні способи писемного висловлювання думок, що є характерними для всіх типів текстів. Особливо виділяються серед них способи планування письмового тексту та способи критичного оцінювання і критичного матеріалу і при забезпеченні змістової та мовної складових вдосконалення написаного тексту.

Сюди входить усвідомлення мети майбутнього письмового тексту та успішна організація процесу породження тексту, тобто всіх зайнятих при створенні тексту розумових процесів, які сприяють досягненню мети і виконують роль посередника між суб'єктом і текстом.

Процесуальний підхід до навчання іншомовного письмового мовлення ґрунтується на основних засадах теорії мовленнєвої діяльності. Відповідно до цієї теорії писемне мовлення є багаторівневим процесом, який розвивається на трьох рівнях: 1) планування смислового змісту тексту; 2) оформлення цього змісту мовними засобами; 3) контроль написаного тексту. Саме процес породження тексту служить відправною точкою у навчанні учнів іншомовного письмового мовлення. Таким чином, процесуальний підхід до навчання іншомовного письмового мовлення підпорядкований розвитку продуктивних (за своїм спрямуванням і рівнем необхідних вмінь), вільних (за своєю сутністю), творчих (за своїм оригінальним характером), особистісних (за активною роллю автора і суб'єктивністю висловлених думок) видів письма [2].

Процесуальний підхід реалізується через набір цілого ряду методів, які застосовуються під час навчання та розвитку навичок письма:

1. *Смислова антиципація.* Метою смислової антиципації є активізація наявного життєвого досвіду учнів для того, щоб налаштувати їх на написання, допомогти зосередитись на можливих аспектах змісту. Оскільки будь-яка письмова робота вивчається на уроці і проводиться в руслі теми, що вивчається на уроці, то й смислова антиципація буде безпосередньо пов'язана з нею.

2. *Мовна антиципація.* Мовна антиципація має за мету активізацію мовного досвіду учнів у межах певної теми. Учитель повинен знати, яким словниковим запасом володіє учень, яких слів і виразів не вистачає для того, щоб передати свої думки в основній частині .

3. *Рецептивне опрацювання.* Для виконання даної технології вчитель підбирає речення, які належать до різних частин та різні варіанти листів.

4. *Репродуктивне опрацювання.* Для виконання даної технології потрібно підібрати різні початки та кінцівки або листи, які потрібно переписати у іншій особі.

5. *Репродуктивно-продуктивне опрацювання* передбачає використання елементів творчості поряд з репродукцією. Однак учень ще не є цілком самостійним у виборі засобів і змісту, так як і те, й інше підказане вчителем. Наявність цього етапу є необхідністю, адже він спрямований на поступове зростання труднощів і веде до самостійного творчого писемного мовлення.

6. *Продуктивне опрацювання.* Технології даного етапу вимагають від учнів повної самостійності як у виборі змісту, так і в оформленні, а також у використанні мовних засобів. Це передбачає творче застосування учнями набутих знань, умінь, демонстрації рівня сформованості умінь і навичок письма, як складової іншомовної комунікативної компетентності [6, 18-19].

Висновки. В результаті нашого дослідження було з'ясовано роль трьох головних підходів до навчання іншомовного письмового мовлення. З'ясовано, що першим у методиці виник директивний підхід, потім – текстуальний, і насамкінець – процесуальний. Директивний підхід характеризується жорстким управлінням писемно-мовленнєвої діяльності учнів з боку викладача і формуванням писемно-мовленнєвих навичок і вмінь учнів у поступовому розвитку. Текстуальний підхід характеризується тим, що у ньому предметом навчання іншомовного письмового мовлення є логіко-композиційні структури різних за комунікативною метою типів текстів, а також мовні засоби їх вираження. Процесуальний підхід ґрунтується на основних засадах теорії мовленнєвої діяльності. Згідно з цією теорією, писемне мовлення є багаторівневим процесом, який розвивається на трьох рівнях: 1) планування смислового змісту тексту; 2) оформлення цього змісту мовними засобами; 3)

контроль написаного тексту.

Аннотация. В статье рассмотрено разные подходы, что использовались и используются в обучении иностранной письменной речи, а именно: директивный подход, процессуальный подход, текстуальный подход. Высветлено их значение для обучения иностранной письменной речи и их хронологическое развитие.

Ключевые слова: директивный подход, процессуальный подход, текстуальный подход.

Annotation. The article deals with different approaches, which have been used during the teaching the foreign language writing, notably: directive approach, procedural approach, textual approach. Investigated is their importance for the teaching of the foreign writing and their chronological development.

Keywords: directive approach, procedural approach, textual approach.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бігич О.Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: автореф. дис.на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання: германські мови” / О. Б. Бігич. – К., 2005. – 36 с.

2. Мотрюк Н.Г. Методичні концепції навчання іноземномовного писемного мовлення. – Буковинський державний медичний університет, Україна. / Н.Г. Мотрюк. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/41_PWSN_2014/Philologia/5_184035.doc.htm

3. Portmann, Paul R. Schreiben un Lernen: Grundlagen der fremdsprachlichen Schreibdidaktik / Paul R. Portmann. – Tubingen: Niemeyer.

4. Андрієнко І.Ф. Зарубіжні методичні концепції навчання іноземномовного писемного мовлення та їх застосування в українському ВНЗ / І.Ф. Андрієнко // Іноземні мови. – 2001. – №3. – С. 22.

5. Klaus Brinker, Gerd Antos, Wolfgang Heinemann, Sven F. Sager, (Hrsg.) (2000) Text- und Gesprächslinguistik / Linguistics of Text and Conversation. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / An International Handbook of Contemporary Research (= Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft Band 16.1). 1. Halbband: Textlinguistik. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 123 – 131. Eva Schoenke – Textlinguistik im deutschsprachigen Raum. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www-user.uni-bremen.de/schoenke/tl-info/tldt.html>.

6. Юденко В.І. Сучасні стратегії підготовки учнів старшої школи до зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови (писемне мовлення) / В.І. Юденко. Методичні вказівки. – Вінниця, 2015. – 56 с.

УДК 811.112.2 : 81-112.2 : 81'373.45

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Н.Е. Чоботарьова, Л.С. Данцл

Анотация. У даному дослідженні була вивчена актуальність німецькомовних запозичень в українській мові, а також пояснені її причини та наслідки. Однією з найвизначніших причин зміни популяризації досліджуваних одиниць було виявлено тенденцію пуризму. Було встановлено, що частота використання німецькомовних запозичень знижується через активну пропаганду пуризму в системі літературної української мови.

Ключові слова: німецькомовні запозичення, пуризм, псевдо-пуризм.

На основі історичного розвитку й розширення словникового запасу, кожна мова зазнає змін, але не всі з них мають позитивний характер. Зміна подій між державами, всередині них, їх культурних та психологічних сторін несуть за собою еволюцію стану носія мови. Говорячи точніше, час змінює мову в обох напрямках: з одного боку він розширює кордони лексики та її поля позначення, з іншого, звужує їх, винищуючи непотрібні носію елементи, які були замінені більш релевантними одиницями, чи просто стали невживаними (наприклад, за зникненні позначаємого об'єкта з реальності носія). Якщо торкатися позитивного боку, то можна побачити, що нова лексика приходить до мови різними шляхами, чи це є запозичення, чи просто виникнення нового позначення